

Dankzij een jarenlange controle van nestkasten heeft het leven van de Bevelandse steenuilen geen enkel geheim meer voor Peter Boelee. Hij neemt ons mee naar het turbulente, huiselijke leven in een nestkast op een boerenerf in Oudelande.

Steenuil komt uit de kast

Tekst en Beeld Peter Boelee

Het is elk nieuw broedseizoen weer een verrassing wie met wie in een steenuilnestkast zit. Erg monogaam zijn steenuilen namelijk niet: partnerruil, trio's en vrouw met vrouw zijn hun niet vreemd. Ook blijken de vrouwelijke steenuilen de meeste reislust te hebben. De jonge vrouwtjes verlaten op een leeftijd van drie tot vier maanden het ouderlijk territorium en gaan op zoek naar een vrijgezelle man. Komt een vrijgezelle dame in een al bezet territorium, dan kan ze er toch nog even blijven. Want pas in februari wordt duidelijk wie er welk territorium gaat bezetten en tot die tijd kan er zonder ruzie in elkaars territorium worden rondgekeken. Controle van steenuilnestkasten vóór februari heeft dus alleen zin om de kast eens grondig schoon te maken, want het is niet zeker dat de dan in deze kast aanwezige steenuilen ook het broedpaar zullen vormen van het komende broedseizoen.

ZANGVOGELSTAND

In de afgelopen vijf jaar zijn op de Bevelanden en Walcheren ruim 165 steenuilen geringd. Het ringen vindt plaats tijdens de periode dat de steenuilen jongen hebben. Bij elke controle van de kast kunnen de ringnummers van de aanwezige steenuilen worden afgelezen. Het aantal jongen in een steenuilnest varieert per jaar. In een goed muizenjaar

Door het wegvangen van de zwakkere vogels helpen steenuilen mee om de zangvogelstand gezond te houden.

kunnen er vier tot zes eieren worden gelegd, in minder muisrijke jaren vliegen er gemiddeld twee jonge steenuilen uit.

Aangezien steenuilen in het wild meestal niet ouder worden dan vijf jaar, werd de generatie van 2003-2008 opeens verrast door een strenge winter. In het voorjaar werd duidelijk dat veel oudere steenuilen de winter niet overleefd hadden, waarschijnlijk omdat ze zich er niet op voorbereid hadden. Het is bekend dat steenuilen bij extreem koude winters met veel sneeuw voor hun voer gemakkelijk van muizen over kunnen

schakelen op kleine zangvogeltjes. Door het wegvangen van de zwakkere vogels helpen steenuilen mee om de zangvogelstand gezond te houden.

Na drie opeenvolgende strenge winters leek het wel alsof er in 2010 op de Bevelanden een ware volksverhuizing onder de steenuilen uit was gebroken. Door het beperkt aantal geschikte biotoopjes zaten veel jonge steenuilen op de 'reservebank' te wachten tot er een plekje vrij kwam. De gestorven, vaak oudere vrouwtjes werden dus in het nieuwe broedseizoen meteen vervangen door jongere vrouwtjes, die waarschijnlijk

veel beter tegen de slechte weersomstandigheden bestand waren geweest.

WILD OPGROEIEN

De hoofdrolspelers in dit verhaal werden op 24 september 2008 uitgezet op een geschikt erf met nestkasten in Oudelande. De drie steenuilen waren onafhankelijk van elkaar binnengekomen in vogelasiel de Mikke. Het geslacht van deze uilen wisten we niet, dat is niet zonder DNA-onderzoek vast te stellen omdat man en vrouw erg op elkaar lijken. Mannetjes zijn wat lichter van gewicht en dus kleiner, wat bij deze drie onbekende uil-

In de nestkast.

Wegen van jonge uilen.

tjes moeilijk was om te zien. Volgens goed gebruik lieten Coby en haar medewerkers de vogels zo wild mogelijk opgroeien. Pas toen ze in staat waren om levend voer te eten, kwamen ze in aanmerking voor vrijlating. Ik ging op zoek naar een geschikte biotoop, die nog niet bezet was door andere steenuilen, maar waarvan wel bekend was dat ze daar in de buurt zaten.

Zo werden op een mooie septemberdag deze drie steenuilen losgelaten, die we konden herkennen aan de ringnummers 9004, 9005 en 9006. Hun eerste winter buiten was erg koud. Gelukkig was er hier in het zuidwesten weinig sneeuw gevallen.

BROEDVLEK

In het voorjaar van 2009 werden de nestkasten op het boeren erf opnieuw bekeken. Op 20 mei trof ik één van de vrijgelaten steenuilen aan. Ring 9004 lag op drie eieren en had een broedvlek, zo heet het stukje kale huid op de borst waarmee de uil op de eieren ligt om deze warm te houden. Deze broedvlek is een geslachtskenmerk, waarmee nu dus duidelijk werd dat ring 9004 een vrouwtje was. Ze had gezelschap van een 'nieuwe' uil met ring 8987, waarvan we dus aan konden nemen dat het haar mannetje was. Jammer genoeg bleken de eieren in dat sei-

zoen toch niet bevrucht te zijn.

Een jaar later, in het voorjaar van 2010, zaten er opnieuw twee steenuilen in de kast op vier eieren. De ene uil was ongeringd en was mij dus onbekend. De andere uil had ring 8976. Deze uil was afkomstig uit 's Gravenpolder en had een broedvlek, ze was dus het vrouwtje. Begin juni zaten er nog twee mooie jongen in de kast, die we voorzagen van een ring.

Bij de nacontrole in september volgde een grote verrassing. In de kast zat nog steeds het vrouwtje 8976, maar ze zat nu na het broedseizoen in gezelschap van de man van het vorige seizoen (ring 8987). Dat riep vragen op: want waar had dit mannetje tijdens het broedseizoen gezeten? Het kan toch niet zo zijn geweest dat de ongeringde man van dit broedseizoen hem heeft toegestaan om in het territorium te verblijven?

In het voorjaar van 2011 ontdekte ik het antwoord. In de kast kwam ik weer hetzelfde koppel steenuilen tegen als bij de laatste controle in september van het vorig jaar. De ene uil was dus het geringde vrouwtje 8976, inclusief broedvlek. Ze zat weer samen met haar man, nummer 8987, die echter nu óók een broedvlek bleek te hebben! Deze 8987 blijkt dus helemaal geen man te zijn, het is een vrouwtje.

Weet u het nog? Deze man-vrouwelijke uil zat twee jaar geleden in 2009, samen met ons uitgezette vrouwtje in één kast. Was dit dan misschien vrouwenliefde? Geen wonder dat die eieren onbevrucht waren. Het is nu dus aannemelijk dat de man tijdens het broedseizoen twee vrouwtjes heeft getolereerd in zijn territorium.

WEST-BRABANT

Onze regering gooit roet in het eten, want het is nu nog niet duidelijk of de steenuilbescherming op de Bevelanden en Walcheren de komende jaren nog financiële ondersteuning van de Provincie zal ontvangen. Dat zou kunnen inhouden dat nu al duidelijk waarneembare vooruitgang van dit project stagneert. Uitbreiding van de steenuilpopulatie vanuit de Bevelanden richting Walcheren (hier leven nog maar enkele steenuilen) en richting West Brabant (om uit te kunnen wisselen met Brabantse populatie) zal dan op korte termijn niet bereikt worden, wat de gehele populatie in Midden Zeeland niet ten goede komt. En bovenal zal de bescherming van steenuilen en de inspanningen van Landschapsbeheer Zeeland om de Zeeuwse erven geschikt te maken en te behouden voor de steenuilen op losse schroeven komen te staan.

Wilt u dat Peter in staat wordt gesteld de steenuilen in Midden Zeeland te behouden en maatregelen uit kan blijven voeren om de aanwezige populatie te behouden en mogelijk uit te laten breiden, dan kunt u het project ondersteunen door een bijdrage over te maken op Rabobanknr. 38.05.17.256 t.n.v Stichting Landschapsbeheer Zeeland o.v.v. "Stenuilbescherming Midden Zeeland".

Peter Boelee tijdens het onderzoek.